

Materiał dla dyrektorów szkół, zespołów wychowawczo-profilaktycznych,
rad pedagogicznych oraz rad rodziców

Przewodnik tworzenia programu wychowawczo-profilaktycznego szkoły i placówki oświatowej z uwzględnieniem założeń **Reformy26. Kompas Jutra**

Inetta Nowosad

Aleksandra Tłuściak-Deliowska

Redakcja merytoryczna:

Prof. dr hab. Inetta Nowosad

Prof. Aleksandra Tłuściak-Deliowska

Konsultacja merytoryczna:

Iwona Chorek

Anna Powązka

Wydział Wychowania, Profilaktyk, Promocji Zdrowia, Resocjalizacji i Socjoterapii

Projekt okładki, layout, redakcja techniczna i skład: Anna Sawicka

Korekta: Dr Karolina Strugińska

ISBN: 978-83-68584-80-6

Ośrodek Rozwoju Edukacji

Warszawa 2026

Publikacja jest rozpowszechniana na zasadach wolnej licencji Creative Commons –
Użycie Niekommercyjne – 4.0 Polska (CC-BY-NC).

creativecommons.org

Wydawca:

Ośrodek Rozwoju Edukacji

Aleje Ujazdowskie 28

00-478 Warszawa

ore.edu.pl

Spis treści

Jak korzystać z przewodnika	5
1. Program jako narzędzie rozwoju szkoły	6
2. Co wnoszą założenia Reformy26. Kompas Jutra	7
2.1. Profil absolwenta i absolwentki jako punkt odniesienia	7
2.2. Trzy wymiary działalności wychowawczej	8
2.3. Doświadczenia edukacyjne, podmiotowość i wiedza funkcjonalna	8
2.4. Dobrostan, współpraca i włączanie różnorodności	9
3. Podstawy formalne i odpowiedzialność	9
3.1. Zespół przygotowujący program	10
4. Proces tworzenia programu – krok po kroku	10
5. Jak przejść od diagnozy do działania – przykład	18
6. Budowa dokumentu programu	20
7. Wskaźniki realizacji i wskaźniki efektu	20
8. Monitorowanie i ewaluacja	22
8.1. Monitorowanie bieżące	22
8.2. Ewaluacja efektów	22
8.3. Wykorzystanie wniosków	22
9. Najczęstsze błędy i sposoby ich ograniczania	23
10. Lista kontrolna jakości projektu	25
11. Proponowany harmonogram pracy	26
Materiały źródłowe i dokumenty odniesienia	27

Status dokumentu

Przewodnik opisuje sposób projektowania programu w warunkach wdrażania zmian programowych. Przy uchwalaniu programu szkoła każdorazowo weryfikuje aktualne przepisy, akty wykonawcze, podstawę programową oraz corocznej aktualizacji kierunku polityki oświatowej państwa.

Jak korzystać z przewodnika

Przewodnik prowadzi szkołę od przygotowania procesu i diagnozy do uchwalenia, wdrożenia, monitorowania oraz corocznej aktualizacji programu wychowawczo-profilaktycznego. Poszczególne rozdziały można wykorzystać podczas pracy zespołu zadaniowego, rady pedagogicznej, rady rodziców oraz samorządu uczniowskiego.

Dokument główny należy czytać łącznie z dwoma materiałami praktycznymi:

Załącznik 1. Praca z Profilem absolwenta i absolwentki – zestaw pytań do pracy warsztatowej, pozwalający wybrać elementy profilu istotne dla konkretnej szkoły oraz powiązać je z diagnozą i działaniami.

Załącznik 2. Edytowalny szablon programu wychowawczo-profilaktycznego – struktura dokumentu wraz z tabelami diagnostycznymi, planem działań, matrycą spójności i narzędziami ewaluacyjnymi.

Załącznik 3. Wzorcowy program wychowawczo-profilaktyczny szkoły – kompletnie wypełniony przykład dla fikcyjnej szkoły

Ważne rozróżnienie

Przewodnik wyjaśnia, jak zaprojektować program. Szablon porządkuje zapis wyników tej pracy. Żaden wzór nie zastępuje diagnozy konkretnej szkoły ani uzgodnień rady rodziców i rady pedagogicznej.

1. Program jako narzędzie rozwoju szkoły

Program wychowawczo-profilaktyczny organizuje wspólne działania szkoły w zakresie wychowania i profilaktyki. Powinien łączyć kierunek rozwoju ucznia, rozpoznane potrzeby społeczności szkolnej, codzienną praktykę dydaktyczną i wychowawczą, system wsparcia oraz sposoby reagowania na zagrożenia. Jego wartość nie wynika z liczby zapisanych przedsięwzięć, lecz ze spójności decyzji i konsekwencji ich realizacji.

Dobrze przygotowany program odpowiada na sześć podstawowych pytań:

1. Jakiego rozwoju uczniów chcemy wspierać i jakie wartości są dla szkoły kluczowe?
2. Co wynika z corocznej diagnozy potrzeb, zasobów, czynników chroniących i czynników ryzyka?
3. Które cele są w danym roku najważniejsze i możliwe do osiągnięcia?
4. Jakich doświadczeń potrzebują uczniowie, aby rozwijać zakładane kompetencje i postawy?
5. Kto, kiedy i przy wykorzystaniu jakich zasobów będzie realizował działania?
6. Po czym szkoła pozna, że działania zostały wykonane i przyniosły oczekiwane efekty?

Program nie powinien być kalendarzem uroczystości, katalogiem pogadanek ani kopią dokumentu z poprzedniego roku. Wydarzenia, warsztaty i akcje mogą być jego częścią, jeżeli wynikają z diagnozy, realizują jasno określony cel i są włączone w dłuższy proces pracy szkoły.

2. Co wnoszą założenia Reformy26. Kompas Jutra

Zmiana programowa wzmacnia rozumienie szkoły jako środowiska, w którym uczennica i uczeń zdobywa wiedzę i jednocześnie rozwija zdolność posługiwania się nią, budowania relacji, podejmowania decyzji oraz odpowiedzialnego działania. Dla programu wychowawczo-profilaktycznego oznacza to mocniejsze powiązanie wychowania, profilaktyki, dydaktyki i organizacji życia szkoły.

2.1. Profil absolwenta i absolwentki jako punkt odniesienia

Profil absolwenta i absolwentki wyznacza kierunek rozwoju, lecz nie jest gotową listą celów do mechanicznego przepisania. Szkoła wybiera te wartości, kompetencje i przejawy sprawczości, które mają szczególne znaczenie w świetle jej misji, typu, wieku uczniów, diagnozy i lokalnych uwarunkowań. Wybrane elementy profilu powinny być widoczne w celach, działaniach, codziennych doświadczeniach uczniów i wskaźnikach efektu.

Pracę nad wyborem elementów profilu ułatwia Załącznik 1. Może on zostać wykorzystany podczas posiedzenia zespołu, rady pedagogicznej albo spotkania konsultacyjnego z rodzicami i uczniami.

2.2. Trzy wymiary działalności wychowawczej

Wychowanie do wartości	Wychowanie do sprawczości	Kompetencje przekrojowe i fundamentalne
Uczennice i uczniowie rozpoznają znaczenie wartości, uzasadniają wybory i doświadczają spójności pomiędzy deklaracjami szkoły a codziennymi praktykami.	Uczennice i uczniowie podejmują decyzje, planują, działają, analizują konsekwencje, uczą się na błędach i mają realny wpływ na wybrane sprawy.	Uczennice i uczniowie rozwijają samoregulację, komunikację, empatię, współpracę, odpowiedzialne decyzje i konstruktywne rozwiązywanie konfliktów.

Trzy wymiary nie muszą tworzyć osobnych, izolowanych modułów programu. Jedno dobrze zaprojektowane działanie może je łączyć, np. projekt społeczny może rozwijać odpowiedzialność, współpracę, planowanie i troskę o dobro wspólne.

2.3. Doświadczenia edukacyjne, podmiotowość i wiedza funkcjonalna

Kompetencje i postawy rozwijają się w działaniu. Program powinien zatem wskazywać nie tylko tematy, które zostaną omówione, ale przede wszystkim sytuacje, w których uczennica i uczeń będzie współpracował, podejmował decyzje, otrzymywał informację zwrotną, rozwiązywał problemy i podejmował refleksję nad własnym postępowaniem. Wiedza ma być wykorzystywana w realnych kontekstach osobistych, społecznych, obywatelskich, zdrowotnych i cyfrowych.

2.4. Dobrostan, współpraca i włączanie różnorodności

Środowisko edukacyjne powinno sprzyjać bezpieczeństwu, przynależności, podmiotowości i udziałowi każdego ucznia. Oznacza to uwzględnianie zróżnicowanych potrzeb, projektowanie dostępnych działań, przeciwdziałanie wykluczeniu oraz traktowanie relacji jako warunku uczenia się. Program powinien obejmować również warunki pracy nauczycieli i jakość współpracy dorosłych, ponieważ spójność zespołu wpływa na doświadczenia uczniów.

Uwaga dotycząca statusu zmian

Założenia reformy należy przekładać na program z uwzględnieniem aktualnego etapu wdrażania. Materiały kierunkowe pomagają projektować rozwiązania, natomiast podstawę formalną uchwalanego programu stanowią obowiązujące w danym momencie przepisy i dokumenty właściwe dla typu szkoły.

3. Podstawy formalne i odpowiedzialność

Przed rozpoczęciem pracy dyrektor lub zespół powinien przygotować aktualny zestaw podstaw prawnych i dokumentów wewnętrznych. Należy uwzględnić w szczególności Prawo oświatowe, przepisy dotyczące działalności wychowawczej i profilaktycznej, pomocy psychologiczno-pedagogicznej, kształcenia uczniów ze zróżnicowanymi potrzebami, podstawy programowej, bezpieczeństwa i ochrony małoletnich, a także statut, procedury szkolne, wnioski z nadzoru pedagogicznego i kierunki polityki oświatowej państwa.

Program uchwała rada rodziców w porozumieniu z radą pedagogiczną. Dyrektor organizuje warunki przygotowania i wdrażania dokumentu, zapewnia przepływ informacji, nadzoruje realizację oraz inicjuje monitorowanie i ewaluację. Członkowie

powinni być włączani w diagnozę, konsultowanie potrzeb i wybranych działań w sposób adekwatny do wieku i możliwości.

3.1. Zespół przygotowujący program

Praca jest najbardziej użyteczna, gdy uczestniczą w niej osoby reprezentujące różne perspektywy: dyrektor, wychowawcy, nauczyciele przedmiotowi, pedagog, psycholog, pedagog specjalny, przedstawiciele rodziców, a w odpowiednim zakresie także uczniowie i pracownicy niepedagogiczni. Zespół nie zastępuje organów podejmujących decyzje, lecz przygotowuje diagnozę, propozycje priorytetów, projekt programu i materiały do konsultacji.

Na początku należy ustalić:

- skład i koordynatora zespołu;
- harmonogram prac oraz terminy konsultacji;
- zakres i źródła diagnozy;
- sposób dokumentowania decyzji;
- osoby odpowiedzialne za przygotowanie poszczególnych części;
- tryb wprowadzania uwag rady rodziców, rady pedagogicznej i uczniów.

4. Proces tworzenia programu – krok po kroku

◆ Krok 1. Ustalenie ram i zebranie materiałów

Zespół gromadzi podstawy prawne, poprzedni program, raport z jego ewaluacji, wnioski z nadzoru, dane o frekwencji i interwencjach, wyniki badań oraz informacje od wychowawców, specjalistów, uczniów i rodziców. Ustala również, które rozwiązania są stałym elementem pracy szkoły, a które wymagają ponownej oceny.

Rezultat etapu:

- aktualny wykaz podstaw prawnych i dokumentów kierunkowych;
- harmonogram prac zespołu;
- lista dostępnych danych i osób odpowiedzialnych za ich analizę.

Na co zwrócić uwagę

Nie rozpoczynać od kopiowania celów i działań z ubiegłego roku.

Najpierw trzeba ustalić, co faktycznie wynika z danych.

◆ Krok 2. Określenie tożsamości szkoły i pracy z profilem absolwenta

Szkoła doprecyzowuje misję, wartości i oczekiwany kierunek rozwoju uczniów.

Następnie wybiera elementy Profilu absolwenta i absolwentki istotne w jej warunkach. Dyskusja powinna dotyczyć doświadczeń uczniów, a nie jedynie deklaracji. Jeżeli szkoła wskazuje współpracę jako wartość, musi określić, gdzie i jak uczniowie będą jej rzeczywiście doświadczać.

Rezultat etapu:

- zwięzły opis misji i wartości
- wybrane elementy profilu
- uzasadnienie ich wyboru w diagnozie i specyfice szkoły

Na co zwrócić uwagę

Nie przepisywać całego profilu jako listy równorzędnych priorytetów.

Program roczny wymaga selekcji.

◆ Krok 3. Przeprowadzenie diagnozy potrzeb, zasobów i ryzyk

Diagnoza powinna łączyć dane ilościowe i jakościowe oraz opierać się na wielu źródłach. Obejmuje potrzeby rozwojowe, czynniki chroniące, czynniki ryzyka, zasoby kadry i środowiska, a także głos uczniów, rodziców i nauczycieli. Analizuje nie tylko zdarzenia kryzysowe, lecz także klimat, przynależność, motywację, sprawczość, dobrostan, relacje i doświadczenie włączania.

Rezultat etapu:

- syntetyczny opis danych
- lista najważniejszych potrzeb
- czynniki chroniące i ryzyka
- zasoby szkoły
- wnioski wymagające decyzji

Na co zwrócić uwagę

Nie utożsamiać diagnozy wyłącznie z ankietą. Ankieta bez rozmów, obserwacji i analizy kontekstu może prowadzić do uproszczeń.

◆ Krok 4. Ustalenie priorytetów

Priorytety powstają na przecięciu wyników diagnozy, wybranych elementów profilu, wymagań prawnych i aktualnych kierunków polityki oświatowej. Powinno ich być niewiele – zwykle trzy lub cztery. Każdy priorytet należy zapisać jako pożądany kierunek rozwoju lub poprawy warunków, np. „wzmacnianie bezpiecznych relacji rówieśniczych i zdolności reagowania na krzywdzenie”.

Rezultat etapu:

- 3–4 uzasadnione priorytety
- wskazanie danych, z których wynikają

- powiązanie z profilem absolwenta

Na co zwrócić uwagę

Unikać haseł tak szerokich, że obejmują całą działalność szkoły.
Priorytet ma pomagać wybierać działania.

◆ Krok 5. Formułowanie celów

Cel ogólny określa kierunek, natomiast cele szczegółowe opisują oczekiwane zmiany w funkcjonowaniu ucznia albo środowiska szkolnego. Dobre cele można obserwować i powiązać ze wskaźnikami. Warto stosować język rozwoju: uczennica i uczeń potrafi, rozpoznaje, korzysta, współpracuje, podejmuje, wie, gdzie szukać pomocy; szkoła zapewnia, wzmacnia, tworzy warunki.

Rezultat etapu:

- cel ogólny programu;
- cele szczegółowe dla każdego priorytetu;
- oczekiwane efekty dotyczące uczniów i szkoły.

Na co zwrócić uwagę

„Przeprowadzenie warsztatów” jest działaniem, a nie celem.
Cel opisuje zmianę, której warsztaty mają służyć.

◆ Krok 6. Dobór strategii, metod i doświadczeń ucznia

Dla każdego celu zespół określa, jak uczennica i uczeń będzie rozwijał daną kompetencję lub postawę. Strategie mogą obejmować modelowanie, nauczanie bezpośrednie, praktykowanie umiejętności, pracę projektową, dialog, refleksję,

informację zwrotną, samoocenę, mentoring, mediację, praktyki naprawcze i działania społeczne. Dobór metod wynika z celu, wieku i potrzeb uczniów.

Rezultat etapu:

- opis strategii wspólnych dla szkoły
- metody dobrane do celów
- wskazanie codziennych doświadczeń uczniów

Na co zwrócić uwagę

Nie ograniczać realizacji programu do godzin wychowawczych.

Cele wychowawcze są realizowane na lekcjach, przerwach, w ocenianiu, projektach i sposobie reagowania dorosłych.

◆ Krok 7. Zaplanowanie działań i odpowiedzialności

Plan roczny przekłada cele na konkretne działania. Każde działanie powinno mieć adresatów, formę, termin, odpowiedzialnych, partnerów, zasoby i warunki realizacji, wskaźnik oraz sposób dokumentowania. Należy oddzielić działania stałe, okresowe i interwencyjne oraz sprawdzić realność obciążenia kadry.

Rezultat etapu:

- wypełniony plan działań rocznych
- przypisanie odpowiedzialności
- określenie zasobów i partnerów
- wskaźniki realizacji i efektu

Na co zwrócić uwagę

Nie planować nadmiernej liczby wydarzeń. Mniejsza liczba spójnych i monitorowanych działań daje większą szansę na efekt.

◆ Krok 8. Zintegrowanie wychowania, profilaktyki i systemu reagowania

Profilaktyka powinna wzmacniać zasoby oraz ograniczać ryzyka i pozostawać częścią procesu wychowawczego. Program obejmuje profilaktykę uniwersalną dla wszystkich, selektywną dla grup o podwyższonym ryzyku oraz wskazującą dla osób z rozpoznanymi trudnościami. Musi być spójny z procedurami bezpieczeństwa, ochrony małoletnich, pomocy psychologiczno-pedagogicznej i reagowania kryzysowego.

Rezultat etapu:

- przypisanie działań do poziomów profilaktyki
- wskazanie czynników chroniących i ryzyka
- powiązanie z procedurami wsparcia i interwencji

Na co zwrócić uwagę

Jednorazowe ostrzeżenie przed zagrożeniem nie stanowi wystarczającej profilaktyki. Potrzebny jest proces rozwijania kompetencji ochronnych i relacji.

◆ Krok 9. Sprawdzenie spójności programu

Przed konsultacjami zespół wypełnia matrycę spójności zamieszczoną w szablonie.

Dla każdego priorytetu sprawdza ciąg: wniosek z diagnozy → priorytet → cel → doświadczenia ucznia i działania szkoły → odpowiedzialni → wskaźnik efektu.

Pozwala to wykryć działania bez uzasadnienia, cele bez działań i wskaźniki nieadekwatne do celu.

Rezultat etapu:

- wypełniona matryca spójności
- lista braków i korekt
- wersja projektu gotowa do konsultacji

Na co zwrócić uwagę

Wskaźnik liczby przeprowadzonych zajęć potwierdza realizację, lecz nie przesądza o zmianie u uczniów.

◆ **Krok 10. Konsultacje, uchwalenie i komunikacja**

Projekt jest omawiany z radą pedagogiczną i radą rodziców, a jego wybrane elementy konsultowane z uczniami. Po uzgodnieniach program zostaje uchwalony w trybie określonym w prawie oświatowym. Społeczność powinna otrzymać krótką informację o priorytetach, najważniejszych działaniach, sposobach uzyskania pomocy oraz możliwości zgłaszania wniosków.

Rezultat etapu:

- udokumentowane konsultacje
- uchwała i protokół porozumienia
- czytelna informacja dla uczniów, rodziców i pracowników

Na co zwrócić uwagę

Konsultacja nie powinna ograniczać się do formalnego przedstawienia gotowego dokumentu. Uwagi trzeba rozpatrzyć i udokumentować decyzje.

◆ Krok 11. Monitorowanie, ewaluacja i aktualizacja

Monitorowanie trwa w ciągu roku i pozwala reagować na nowe potrzeby.

Ewaluacja sprawdza zarówno wykonanie działań, jak i ich efekty. Szkoła korzysta z kilku stałych wskaźników, aby obserwować zmianę w czasie, oraz z danych jakościowych wyjaśniających wyniki. Wnioski prowadzą do korekty działań i stanowią punkt wyjścia do diagnozy na kolejny rok.

Rezultat etapu:

- harmonogram przeglądów
- zestaw wskaźników
- raport lub syntetyczna informacja ewaluacyjna
- rekomendacje do aktualizacji

Na co zwrócić uwagę

Nie utożsamiać ewaluacji ze sprawozdaniem z liczby wydarzeń.

Trzeba pytać, co zmieniło się w doświadczeniach i funkcjonowaniu uczniów.

5. Jak przejść od diagnozy do działania – przykład

Poniższy przykład pokazuje logikę projektowania. Nie jest gotowym rozwiązaniem do skopiowania; sposób działania musi zostać dostosowany do danych i warunków szkoły.

Element	Przykładowy zapis
Wniosek z diagnozy	W klasach VI–VII wzrosła liczba powtarzalnych konfliktów przenoszonych do komunikatorów internetowych; część uczniów nie zna sposobu bezpiecznego zgłaszania zdarzeń.
Czynniki chroniące	Dobra dostępność wychowawców i pedagoga; aktywny samorząd; rodzice deklarują gotowość do współpracy.
Priorytet	Wzmacnianie odpowiedzialnej komunikacji cyfrowej i skutecznego reagowania na krzywdzenie w sieci.
Związek z profilem	Odpowiedzialność, sprawczość, kompetencje przekrojowe (społeczne), krytyczne i etyczne korzystanie z technologii.
Cel	Uczniowie rozpoznają cyberprzemoc, znają ścieżkę zgłoszenia, potrafią przerwać eskalację i korzystają z pomocy dorosłych.

Element	Przykładowy zapis
Doświadczenia i działania	Praca na przypadkach podczas godzin wychowawczych; uzgodnienie zasad komunikacji klasowej; ćwiczenie zgłaszania; działania samorządu; konsultacje z rodzicami; praca selektywna z klasami o podwyższonym ryzyku.
Odpowiedzialni i zasoby	Wychowawcy, pedagog, psycholog, nauczyciel informatyki, opiekun samorządu; scenariusze, czas na pracę zespołu, materiały dla rodziców i aktualna procedura zgłoszeń.
Wskaźniki realizacji	Odsetek klas, które przepracowały przypadki i uzgodniły zasady; liczba spotkań z rodzicami; znajomość procedury.
Wskaźniki efektu	Wzrost odsetka uczniów wiedzących, gdzie uzyskać pomoc; mniej zdarzeń powtarzalnych; większa gotowość świadków do zgłaszania; poprawa poczucia bezpieczeństwa cyfrowego.
Korekta	Jeżeli wiedza rośnie, ale konflikty się utrzymują, szkoła pogłębia diagnozę relacji w klasach i rozszerza działania selektywne oraz naprawcze.

6. Budowa dokumentu programu

Edytowalny szablon stanowiący Załącznik 2 prowadzi szkołę przez kompletną strukturę dokumentu. Program powinien obejmować co najmniej następujące części:

- stronę formalną: podstawy, okres obowiązywania, tryb uchwalenia i odpowiedzialność;
- część diagnostyczną: metody, dane, potrzeby, czynniki chroniące, ryzyka i priorytety;
- misję, wartości oraz wybrane elementy Profilu absolwenta i absolwentki;
- cele główne i szczegółowe oraz strategie wychowawcze;
- kierunki i obszary działań, ze wskazaniem integracji profilaktyki z wychowaniem;
- metody i techniki pracy wychowawczej;
- zasady współpracy z rodzicami i środowiskiem;
- plan działań, odpowiedzialność, zasoby, terminy i wskaźniki;
- system monitorowania, ewaluacji i aktualizacji;
- załączniki robocze: arkusz diagnozy, plan działań, matrycę spójności i narzędzia ewaluacyjne.

Objętość programu powinna wynikać z potrzeb szkoły. Czytelność jest ważniejsza niż rozbudowanie dokumentu. Opisy wyjaśniające można ograniczyć, jeżeli tabele i załączniki jasno pokazują logikę działań.

7. Wskaźniki realizacji i wskaźniki efektu

Wskaźniki realizacji odpowiadają na pytanie, czy działanie zostało wykonane i objęło planowanych adresatów. Wskaźniki efektu pokazują, czy nastąpiła oczekiwana zmiana. Oba rodzaje są potrzebne, ale nie mogą być stosowane zamiennie.

Cel/obszar	Wskaźniki realizacji	Wskaźniki efektu
Bezpieczne relacje	Liczba klas objętych działaniem; realizacja cyklu; udział wychowawców.	Poczucie bezpieczeństwa; liczba zdarzeń powtarzalnych; gotowość do zgłaszania i proszenia o pomoc.
Sprawczość uczniów	Liczba konsultacji i projektów; odsetek klas angażujących uczniów w decyzje.	Odsetek uczniów odczuwających realny wpływ; liczba zrealizowanych inicjatyw; jakość refleksji uczniów.
Samoregulacja	Realizacja zajęć; przygotowanie materiałów; udział specjalistów.	Deklarowane i obserwowane korzystanie ze strategii; spadek przeciążenia; wzrost gotowości do szukania wsparcia.
Współpraca z rodzicami	Liczba konsultacji; frekwencja; liczba przekazanych materiałów.	Ocena użyteczności współpracy; większa spójność działań domu i szkoły; poprawa komunikacji

Wskaźnik powinien być możliwy do zebrania bez nadmiernego obciążenia szkoły.

Lepiej stosować kilka stałych miar i analizować je regularnie niż tworzyć rozbudowany system danych, który nie będzie wykorzystywany.

8. Monitorowanie i ewaluacja

8.1. Monitorowanie bieżące

Monitorowanie obejmuje wykonanie planu, dostępność działań, trudności organizacyjne, nowe zagrożenia i bieżące sygnały od uczniów, rodziców i nauczycieli. Zespół powinien co najmniej raz w semestrze dokonać syntetycznego przeglądu i podjąć decyzję: kontynuować, wzmocnić, zmodyfikować albo zakończyć działanie.

8.2. Ewaluacja efektów

Ewaluacja łączy ankiety, rozmowy, obserwacje, dokumentację, frekwencję, dane o konfliktach i interwencjach oraz opinie wychowawców i specjalistów. Nie wszystkie efekty można wyrazić liczbą. Zmiana jakości komunikacji, sposobu rozwiązywania konfliktów czy poczucia wpływu wymaga także danych jakościowych.

8.3. Wykorzystanie wniosków

Wnioski powinny wskazywać nie tylko, co się udało, ale również dlaczego, dla kogo i w jakich warunkach. Rekomendacje do kolejnego roku muszą być powiązane z aktualizacją diagnozy, priorytetów i planu działań. Jeżeli pojawią się nowe potrzeby lub zdarzenia nadzwyczajne, program może wymagać aktualizacji w trakcie roku zgodnie z przyjętym trybem.

9. Najczęstsze błędy i sposoby ich ograniczania

Ryzyko	Rozwiązanie
Kopiowanie programu z poprzedniego roku	Rozpocząć od ewaluacji i aktualnej diagnozy; zachować tylko działania nadal uzasadnione.
Zbyt wiele priorytetów	Wybrać kilka najważniejszych kierunków i wskazać kryteria wyboru.
Cele zapisane jako wydarzenia	Oddzielić zmianę oczekiwaną u ucznia lub szkoły od środka służącego jej osiągnięciu.
Dominacja jednorazowych akcji	Budować cykle i codzienne praktyki oraz przewidywać utrwalenie i refleksję.
Brak powiązania dydaktyki z wychowaniem	Wskazać, jak cele realizują nauczyciele wszystkich przedmiotów, ocenianie, projekty i organizacja pracy.
Pozorna partycypacja uczniów	Komunikować zakres wpływu, pokazywać wykorzystanie opinii i docierać do uczniów mniej słyszalnych.
Mierzenie wyłącznie liczby działań	Łączyć wskaźniki realizacji ze wskaźnikami efektów i opiniami adresatów.

Ryzyko	Rozwiązanie
Niejasna odpowiedzialność	Dla każdego działania wskazać osobę lub zespół prowadzący, wspierający i monitorujący.
Brak zasobów	Przed zatwierdzeniem ocenić czas, kompetencje, materiały, warunki i dostępność wsparcia.
Program istnieje tylko jako dokument	Regularnie omawiać priorytety w zespołach i wykorzystywać program w planowaniu pracy klasy i szkoły.

10. Lista kontrolna jakości projektu

- ☐ Czy podstawy prawne i dokumenty kierunkowe są aktualne dla danego typu szkoły?
- ☐ Czy program wynika z corocznej diagnozy wykorzystującej wiele źródeł danych?
- ☐ Czy diagnoza obejmuje potrzeby, zasoby, czynniki chroniące i czynniki ryzyka?
- ☐ Czy wskazano kluczowe elementy Profilu absolwenta i absolwentki?
- ☐ Czy wybrano niewielką liczbę uzasadnionych priorytetów?
- ☐ Czy cele opisują oczekiwaną zmianę, a nie tylko działania dorosłych?
- ☐ Czy trzy wymiary wychowania są widoczne w celach i doświadczeniach uczniów?
- ☐ Czy profilaktyka jest zintegrowana z wychowaniem i obejmuje właściwe poziomy działań?
- ☐ Czy nauczyciele wszystkich przedmiotów mają określoną rolę wychowawczą?
- ☐ Czy wychowawczyni i wychowawca pełni funkcję koordynującą i mentorską?
- ☐ Czy uczniowie i rodzice uczestniczyli w diagnozie i konsultacjach?
- ☐ Czy każde działanie ma adresatów, termin, odpowiedzialnych, zasoby i wskaźniki?
- ☐ Czy matryca potwierdza ciąg od diagnozy do efektu?
- ☐ Czy wskaźniki realizacji odróżniono od wskaźników efektu?
- ☐ Czy zaplanowano monitorowanie, ewaluację i wykorzystanie wniosków?
- ☐ Czy program jest realistyczny, czytelny i możliwy do wykorzystania w codziennej pracy?

11. Proponowany harmonogram pracy

Etap	Orientacyjny termin	Główne działania	Rezultat
Ewaluacja poprzedniego programu	maj–czerwiec	analiza efektów, konsultacje, rekomendacje	wnioski do diagnozy
Przygotowanie danych	czerwiec–sierpień	zebranie danych, aktualizacja podstaw i dokumentów	pakiet materiałów dla zespołu
Diagnoza i wybór priorytetów	sierpień–wrzesień	analiza danych, praca z profilem, konsultacje	wnioski i 3–4 priorytety
Projekt programu	wrzesień	cele, strategie, plan, wskaźniki, matryca	projekt do konsultacji
Uzgodnienie i uchwalenie	zgodnie z terminami ustawowymi	praca rady rodziców i rady pedagogicznej	uchwalony program
Wdrażanie i monitorowanie	cały rok	realizacja, przeglądy, korekty	dokumentacja i decyzje bieżące
Ewaluacja końcowa	maj–czerwiec	analiza realizacji i efektów	rekomendacje na kolejny rok

Materiały źródłowe i dokumenty odniesienia

Dokumenty wewnętrzne szkoły: statut, standardy ochrony małoletnich, procedury bezpieczeństwa, koncepcja pracy, wnioski z nadzoru pedagogicznego, wyniki diagnozy i ewaluacji.

[Podstawowe kierunki realizacji polityki oświatowej państwa w roku szkolnym 2026/2027](#), (2026), Ministerstwo Edukacji Narodowej, Gov.pl.

[„Profil absolwenta i absolwentki. Droga do zmian w edukacji. Etap I: przedszkola i szkoły podstawowe”](#), (2025), Agnieszka Szymczak, Elżbieta Strzemieczna (red.), Warszawa, Instytut Badań Edukacyjnych.

[„Profil absolwenta i absolwentki. Droga do zmian w edukacji. Etap II: szkoły ponadpodstawowe”](#), (2025), dr Katarzyna Pająk-Załęska, Roksana Pierwieniecka, dr Maciej Pabisek, dr Piotr Bordzoł (red.), Warszawa, Instytut Badań Edukacyjnych.

[Reforma26. Kompas jutra](#), Ministerstwo Edukacji Narodowej.

[Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach](#) (Dz.U. 2023 poz. 1798).

[Rozporządzenie Ministra Edukacji z dnia 2 marca 2026 r. w sprawie orzeczeń i opinii wydawanych przez zespoły orzekające działające w publicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych](#) (Dz.U. 2026 poz. 428).

[Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe](#) (Dz.U. 2017 poz. 59).

Ośrodek Rozwoju Edukacji
Aleje Ujazdowskie 28
00-478 Warszawa
tel. 22 345 37 00, fax. 22 345 37 70
e-mail: sekretariat@ore.edu.pl
ore.edu.pl